

Oscar Martínez
Francesc Garreta
Lisette Navarro

L'avaluació entre iguals en l'educació social: entre allò professional i allò acadèmic

Resum

Aquest article descriu l'experiència de la metodologia d'aprenentatge basada en l'avaluació entre iguals aplicada a la professionalització dels educadors/es socials. Tant a nivell escolar com universitari, hi ha nombroses experiències publicades en relació amb la metodologia d'avaluació entre iguals. A més, existeixen nombrosos apartats dels "Documents professionalitzadors" on es justifica el fet que s'entrenin algunes habilitats que s'haurien de donar en la pràctica professional (com per exemple en la definició, en el codi ètic i en el catàleg de funcions i competències de l'educador/a social). En aquestes pàgines pretenem donar a conèixer l'experiència d'entrenament de futurs educadors/es en aspectes que tenen una relació directa amb l'avaluació entre educadors/es socials.

Paraules clau:

Avaluació entre iguals, Autoavaluació, Avaluació, Educació superior

La evaluación entre iguales en la educación social: entre lo profesional y lo académico

El siguiente artículo describe la experiencia de la metodología de aprendizaje basada en la evaluación entre iguales aplicada a la profesionalización de los educadores/as sociales. Tanto a nivel escolar como universitario, hay numerosas experiencias publicadas en relación con la metodología de evaluación entre iguales. Además, existen numerosos apartados de los "Documentos profesionalizadores" donde se justifica el hecho de que se entrenen algunas habilidades que deberían darse en la práctica profesional (como por ejemplo en la definición, en el código ético y en el catálogo de funciones y competencias del educador/a social). En estas páginas pretendemos dar a conocer la experiencia de entrenamiento de futuros educadores/as en aspectos que tienen una relación directa con la evaluación entre educadores/as sociales.

Palabras clave:

Evaluación entre iguales, Autoevaluación, Evaluación, Educación superior

Peer Assessment in Social Education: between the professional and the academic

The following article describes the experience of a learning methodology based on peer evaluation applied to the professionalization of social educators. At both school and university level, there is a wealth of published material on the methodology of the peer evaluation process. In addition, many sections of the 'Professionalizing Documents' justify the validity of imparting a range of skills that should be applied in professional practice (notably in its, definition in the code of ethics and in the catalogue of functions and competencies of the social educator). The aim of this article is to present the experience of training future social educators in areas that have a direct bearing on peer assessment among social educators.

Keywords:

Peer assessment, Self-assessment, Assessment, Higher education

Com citar aquest article:

Martínez-Rivera O.; Garreta, F.; Navarro-segura, L. (2013)
"L'avaluació entre iguals en l'educació social: entre allò professional i allò acadèmic"
Educació social. Revista d'Intervenció Socioeducativa, 53, p.25-38

▲ L'avaluació en l'acció socioeducativa

Els professionals de l'acció social valoren positivament els esforços en avaluar a diferents nivells les accions socioeducatives i reconeixen la possibilitat de millora que, en general, suposen. Tanmateix, trobem treballs on es destaca la falta de tradició i cultura avaluativa (Gómez, 2006). De vegades podríem situar aquesta dificultat en les negatives que sembla que hi pot haver en els col·lectius amb què es treballa (Gómez, 2006; Gómez, 2002), tot i que possiblement sigui degut a propostes d'avaluació on la persona avaluada no hagi comprès la finalitat de millora que suposa tot el procés avaluatiu. És possible que aquesta mena d'activitats on el pes dels mecanismes de control sigui més fort, l'usuari les pugui percebre de forma més negativa.

Segurament, tots estariem d'acord a l'hora d'afirmar que l'avaluació ha de dur implícit un esforç en la millora del treball que es realitza (quan l'avaluació es fa respecte al dispositiu social) i una millora en la qualitat de vida o en l'autonomia de les persones amb les quals treballem.

D'una banda, seria lògic que les entitats socials poguessin retre compte dels resultats obtinguts i de l'avaluació que es realitza. L'impacte que un recurs social aconsegueix en la societat hauria de poder ser avaluat per tal de poder-hi establir punts de millora. D'altra banda, caldrà tenir en compte què s'avalua, ja que els nostres paràmetres o la nostra metodologia d'avaluació no tindran gaire a veure amb els emprats en altres contextos socials, educatius o econòmics de la societat. Això no comporta un menor rigor en l'exercici d'avaluar, però en tot cas requereix una traducció al sector socioeducatiu.

En els nostres contextos socioeducatius és important arribar a comprendre l'avaluació com a procés que ens pot ajudar a incrementar l'eficàcia del nostre servei, i no com a simple mecanisme de control generador de despesa econòmica addicional, com comenta Santos (1993; citat per Gómez, 2006).

En aquest sentit, l'avaluació, des del punt de vista que ens ocupa, tindria a veure amb models avaluatius oberts, participatius, democràtics i especialment de diàleg (Santos, 1993; Gómez, 2006). I també podríem estar d'acord que el principal objectiu podria ser la millora en el sentit més ampli. Tot i que podríem aprofundir en molts aspectes sobre aquest tema, només en proposem un exemple. L'avaluació tindrà molt a veure amb l'encàrrec que tingui una entitat, un projecte o, fins i tot, un professional. Tenint en compte que l'avaluació podria dependre d'aquests aspectes, ja podem imaginar que el disseny d'una avaluació requereix un procés complex.

Al llarg del procés formatiu dels futurs professionals és important donar rellevància a aquesta qüestió. D'aquesta manera, aquest context pretén ser una posada en comú de diferents experiències acadèmiques que tenen com a eix central la reflexió i la implementació d'avaluació en general, però de manera més centrada en l'avaluació entre iguals.

L'avaluació entre iguals

Sens dubte, un dels aspectes més complexos en els espais formatius és l'avaluació, tal com hem expressat anteriorment. La necessitat de poder disposar d'eines i processos que ens donin pistes de l'aprenentatge realitzat o de les competències assumides no és senzill de dissenyar. Aquest aspecte acostuma a ser una discussió constant entre els docents, i les metodologies innovadores solen ser admirades i benvingudes.

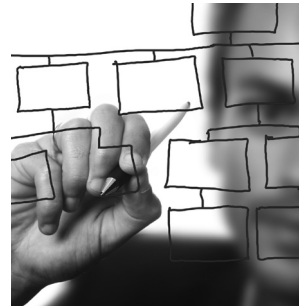
A més, passa que hi poden haver processos d'aprenentatge que es donen en un entorn formatiu que no són avaluats. Això pot ocórrer perquè no se li ha donat la importància requerida com per explicitar una avaluació o bé perquè el procés no estava previst que es produís. En qualsevol cas, cal plantejar que el resultat d'una avaluació no és la fotografia final de tot el que s'ha après, sinó que és aquella part que hem pretès analitzar.

En el context educatiu és evident que els rols de l'educador i de l'educand han canviat al llarg de la història. La societat de la informació i el coneixement ha portat a posar especial èmfasi en la capacitat d'aprendre a aprendre més que no pas en la capacitat de memorització (Boud, 2006). Així doncs, la utilització de l'examen final queda en entredit a l'hora de poder valorar totes les competències que l'estudiant ha d'adquirir al llarg de la carrera (Navarro i González, 2010). Això ha portat també a haver d'inventar o adaptar les formes d'avaluació.

La posició de l'estudiant universitari en relació amb tots els agents de l'educació superior l'ha portat a tenir un protagonisme molt més rellevant i participatiu en tots els aspectes. D'aquí que una avaluació orientada a l'aprenentatge no només li apporti informació útil, sinó que li promou competències imprescindibles per a la seva carrera professional (Ibarra, Rodríguez i Gómez, 2012). Aquest tipus d'avaluació fomenta l'aprenentatge de l'alumne i va més enllà de la certificació o validació d'altres avaluacions com podria ser la sumativa (Keppell, Au, Ma i Chan, 2006). A més d'assumir les competències pròpies de la matèria, aquest tipus de pràctiques fomenten la participació i la implicació de l'estudiant en el seu propi procés formatiu (Navarro i González, 2010). Aquest grau d'implicació el considerem fonamental per generar un millor procés d'aprenentatge personal.

Tenint en compte el contingut de caràcter pedagògic del grau d'Educació Social, el protagonisme de l'alumnat en el seu procés avaluat es podria traduir de diferents maneres a l'aula:

- Proposant a l'estudiant que esculli entre diferents possibilitats d'exercicis d'avaluació continuada

Una avaluació no és la fotografia final de tot el que s'ha après, sinó que és aquella part que hem pretès analitzar

- Participant de la nota final amb exercicis d'autoavaluació
- Participant de l'avaluació dels seus mateixos companys
- Sugerint que dissenyi ell mateix activitats que puguin avaluar-lo

En qualsevol cas, al final de la formació seria positiu per a l'alumne poder tenir la capacitat de ser autònom en la pròpia avaluació, atès que serà una competència indispensable durant la futura vida laboral. Això no treu que sàpiga donar-li valor a avaluacions externes relacionades amb la seva acció individual o bé amb l'equip de professionals amb què treballi. Per arribar a aquesta possibilitat haurem de tenir en compte molts factors que anirem desgranant en la justificació metodològica.

Sens dubte, l'avaluació entre iguals va acompanyada de molts aspectes de l'autoavaluació. Podríem dir que per avaluar és convenient tenir capacitat o estar en disposició d'autoavaluar-se.

Per aconseguir-ho cal arribar a un nivell de sinceritat amb un mateix, cosa que requereix un treball personal en profunditat. I alhora també cal poder tenir espais d'autoconeixement, que no sempre són còmodes per a totes les persones, però sí són estrictament necessaris per a futurs professionals de l'acompanyament social.

Caldria tenir en compte també que les propostes metodològiques d'autoavaluació i d'avaluació entre iguals introdueixen, en molts moments, metodologies denominades de *coavaluació*, on “docents i estudiants, conjuntament, clarifiquen els objectius de l'aprenentatge i defineixen els criteris estàndards per a la seva qualificació” (Álvarez, 2008). En aquest model hi hauria una avaluació consensuada, que no coincidiria exactament amb les experiències que presentem, tot i que serien properes.

Tal com conclouen en els seus estudis Falshikov (1986), Horgan, Bol i Hacker (1997), citats per Álvarez (2008), existeixen notables aspectes positius a l'hora de compartir la responsabilitat de l'avaluació amb els estudiants com poden ser:

- Opinió més realista de les seves pròpies capacitats
- Judicis més racionals en avaluar els assoliments dels seus companys
- Elevació de les metes d'aprenentatge
- Més aprenentatge i millor

Justificació de la metodologia des de la professió de l'educació social

Quan abordàvem la relació entre l'autoavaluació i l'avaluació entre iguals en el punt anterior, deixàvem pendent d'aprofundir aspectes que posen èmfasi en la relació amb la vida professional.

L'entorn professional de l'educació social sempre ha posat sobre la taula la importància de poder establir espais de supervisió o bé d'autoavaluació. Aquests espais poden ser en relació amb un equip de treball (possiblement una versió més extensa) o bé en relació amb un treball individual.

Altres professionals de l'àmbit, especialment de la psicologia, solen tenir molt clar que per acompanyar processos personals cal arribar a poder establir exercicis d'autoanàlisi. En el cas de l'educació social hi ha un acord generalitzat, però –sense tenir dades estadístiques– són pocs els professionals que tècnicament treballen aquest aspecte personal/professional.

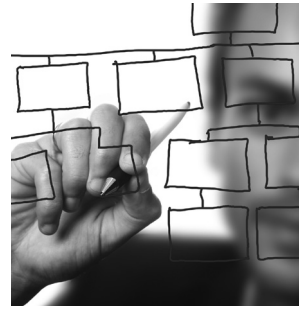
Les activitats en què hem desenvolupat l'avaluació entre iguals no han arribat, ni de lluny, a plantejar un exercici psicoterapèutic, però sí que han generat situacions (entre professorat o bé entre els mateixos estudiants) en què la discussió sobre la importància de la responsabilitat de l'autoavaluació era important per a la vida professional. La reflexió final apunta que no podem perdre de vista que l'eina principal de l'educador social és ell mateix i, per tant, l'exercici de ser autocrítics i de sotmetre'ns a una autoavaluació hauria de ser constant en el temps, com a exemple de bona pràctica per al desenvolupament correcte de la nostra professió.

D'aquesta manera, hem pretès poder emprar una metodologia d'avaluació que pròpiament entrenés els futurs professionals a poder exercir una mirada avaluativa sobre la resta de companys professionals, però també que pogués apuntar elements per a l'autoavaluació.

L'entrenament que suposa l'avaluació entre iguals en la vida professional podria veure's aprofitat en diferents dimensions:

- L'avaluació del projecte en si on s'exerceixi professionalment
- L'avaluació del treball realitzat com a professional de l'educació social
- L'avaluació de/amb els mateixos usuaris

La posició horitzontal en què l'estudiant es troba amb la resta de companys promou un tipus de relació educativa igualitària, des d'un mateix nivell. En aquest sentit, caldria tenir en compte possibles pràctiques professionals on les posicions d'educador/a i usuari siguin excessivament desnivellades. Par-

L'exercici de ser autocrítics i de sotmetre'ns a una autoavaluació hauria de ser constant en el temps

lem de situacions on, per exemple, el poder que s'exerceixi d'un sobre l'altre pugui deixar en entredit una proposta metodològica com la que es planteja en aquest context.

En aquest sentit, creiem que un exercici com aquest pot servir per a situacions d'avaluació entre educadors/es però també com a punt de partida per fer avaluació dels educands des d'un punt de partida igualitari, de persona a persona. Aquest mateix pla és afavoridor d'una discussió fluida on la persona usuària realment pugui participar de la seva avaluació encara que ho faci acompanyada d'un professional que, d'entrada, podríem pensar que no està situat al mateix nivell.

No és fàcil poder fer una descripció estàndard de les situacions i dels nivells en què se situarà un professional respecte un educand, però en qualsevol cas apostem pel missatge que suggereix el màxim nivell d'igualació al respecte. No ens passa per alt, de tota manera, la dificultat que conté aquest tipus de posició, tenint present que podem trobar-nos amb encàrrecs d'avaluació que responen a un component molt elevat de control, més que de procés de millora.

D'altra banda, el principi de professionalitat del codi deontològic de l'educador social fa referència a la "capacitat d'autocontrol i capacitat de reflexió sobre la seva praxi professional". És en aquest punt que entenem que aquest tipus de propostes poden afavorir l'entrenament d'aquest aspecte.

L'avaluació entre
iguals té relació
directa amb el
principi de
solidaritat
professional

A més, l'avaluació entre iguals té relació directa amb el principi de solidaritat professional que explicita que "l'educador/a social mantindrà una postura activa, constructiva i solidària en relació amb la resta de professionals".

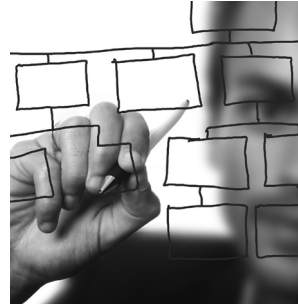
D'aquesta manera, la pràctica d'avaluar entre iguals s'hauria de produir de manera natural en la pròpia professió sense ésser vista com una experiència de control, sinó com una oportunitat de millora contínua. Tot i que també és cert que no hauríem d'oblidar que existeix la responsabilitat d'informar (si més no a la institució) de possibles irregularitats en les pràctiques dels altres educadors/es que es realitzen en el dispositiu on s'exerceixi. De manera que convé poder tenir certa experiència en la manera com es pot avaluar els "iguals".

Experiència en la formació de grau en Educació Social

Concretament, hem començat a emprar aquesta proposta de metodologia en tres assignatures. A continuació, expliquem de quina manera ho hem fet i els aspectes més destacats.

Experiència en l'assignatura de *Didàctica*

En el grau en Educació Social, les competències sobre el disseny, implementació i interpretació de l'avaluació s'emmarquen en la matèria de models i tècniques de planificació i disseny de programes. Entre d'altres, l'assignatura de *Didàctica* concreta aquesta competència i assumeix la tasca de desenvolupar, en els estudiants, la capacitat de construir eines d'avaluació per a la millora dels processos educatius.

Com hem exposat anteriorment, tot model avaluatiu parteix d'uns pressupòsits i una cultura de l'avaluació que exigeix alinear allò instrumental, la construcció d'eines, amb allò polític que implica tota acció educativa. Hem deixat clar que defensem un model d'avaluació democràtica, social i participativa, i d'acord amb aquests tres principis l'assignatura de *Didàctica* proposa una experiència participativa d'avaluació del mateix procés d'aprenentatge, així com de diàleg avaluatiu entre iguals.

La proposta s'estructura sobre quatre elements clau, que van prenent forma al llarg d'un procés continu de construcció i revisió col·lectiva i que s'apliquen segons estem realitzant tasques individuals o grupals.

Els elements clau per al desenvolupament del procés avaluatiu entre iguals proposat són: les rúbriques d'avaluació, la figura de l'alumne corrector, el grup mirall i les sessions de *feedback* avaluatiu.

Les rúbriques d'avaluació: l'avaluació continuada de l'assignatura consisteix en la realització de quatre exercicis teòrics (individuals), un exercici pràctic i una exposició (grupals). Per facilitar l'avaluació dels estudiants (autoavaluació i coavaluació), per a cada un d'aquests encàrrecs s'elabora una rúbrica d'avaluació.

Tot i que existeix una proposta base, elaborada per part del docent, els estudiants participen de la revisió final de les rúbriques, en un procés dialògic de comprensió de l'encàrrec acadèmic, així com d'elements clau per a la valoració i la construcció d'un judici avaluatiu al voltant dels exercicis presentats.

Alumne corrector: al llarg de tota l'assignatura, tots els estudiants són convidats a realitzar la tasca d'avaluadora de treballs de companys (els estudiants que opten per realitzar aquesta tasca substitueixen un dels exercicis individuals de l'avaluació continuada per aquest nou rol). Aquest encàrrec consisteix a aplicar la rúbrica d'avaluació per a la valoració dels treballs de set companys, elaborar-ne una valoració qualitativa, que es remet a cada estudiant, participar de la revisió de l'eina d'avaluació i l'elaboració del retorn al gran grup juntament amb la resta d'alumnes correctors.

Grup mirall: tots els grups, que tenen l'encàrrec de dinamitzar una exposició a l'aula, estan aparellats amb un altre grup que farà la funció de mirall. Aquesta tasca consisteix a contribuir a l'èxit del treball de cada grup a partir de fer aportacions de valor al treball realitzat, en les seves diferents fases.

En un primer moment cada grup explica al seu grup mirall aquella dinàmica que té pensat de presentar i rep del seu grup mirall aportacions sobre els elements clau que poden influir en l'èxit o el fracàs del seu projecte.

Posteriorment, en un segon moment, cada parella de grups s'intercanvien documentació escrita sobre la seva futura intervenció (objectius, continguts, metodologia i avaluació). El sentit d'aquest intercanvi és contrastar la correcció tècnica de l'exercici, podent compartir el saber de cada grup i garantint un espai de treball col·laboratiu.

En tercer lloc, coincidint amb la dinamització a l'aula, cada grup mirall es dedica a fer una observació pautada. Recollint evidències sobre el desenvolupament de la pràctica, informació que serà d'utilitat per a la posterior sessió de valoració compartida.

Sessions de *feedback* avaluatiu: ja siguin els alumnes correctors, els grups mirall o el docent, el procés d'avaluació proposat necessita espais específics per al diàleg avaluatiu i l'intercanvi de parers.

Les sessions de *feedback* són moments previstos en el calendari de l'assignatura i permeten reportar les evidències recollides al llarg del procés evaluatiu, contrastar els elements clau i compartir-ne la interpretació. En total es van organitzar set moments a l'espai de l'aula, i un format de tutoria compartida entre els dos grups aparellats i el docent.

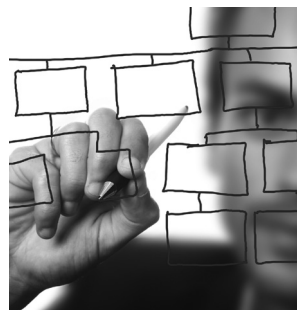
Del conjunt de l'experiència cal destacar el valor que els estudiants van donar a les rúbriques com a eina per a l'avaluació. Disposar d'un instrument que facilita l'autoavaluació, alhora que permet comprendre i debatre els criteris per a l'avaluació del seu treball, els va remetre a un context de més comprensió de la utilitat de l'avaluació.

Va ser igual d'interessant la tasca d'ajudar com a correctors de treballs d'altres companys. La majoria d'estudiants que van realitzar aquesta tasca van manifestar la dificultat, no només de corregir el treball de l'altre, sinó d'elaborar un retorn escrit, de caràcter qualitatiu, al company. La construcció d'aquests escrits, així com la valoració dels mateixos per part dels receptors, va permetre treballar els elements comunicatius inherents a tot acte avaluatiu, així com el sentit d'una avaluació al servei de la millora.

La dinàmica dels grups mirall va presentar majors dificultats pel que fa a la seva dinamització. Això no obstant, molts grups van manifestar estar convençuts que la seva exposició va ser millor gràcies a les trobades prèvies.

També s'apunta que actuar com a observador permetia als grups que encara no havien realitzat la seva dinàmica evitar de caure en els mateixos errors.

En conjunt, de l'experiència, es valora la participació dialogada del procés avaluatiu, l'aprenentatge realitzat i la comprensió dels requeriments que suposa una avaluació al servei de la millora, ja sigui personal, grupal o social.

Experiència en l'assignatura de *Dinàmiques de grup*

Una altra experiència que s'ha dut a terme és la de l'assignatura *Dinàmiques de grup*, que s'imparteix amb els estudiants de tercer curs del grau d'Educació Social. La detallem tot seguit.

Amb la intenció de saber-se posicionar davant d'un grup (d'usuaris, d'equip professional, etc.) i d'aprendre tècniques de dinamització, els estudiants dissenyen diferents sessions i les desenvolupen durant diverses classes de l'assignatura amb la resta de companys d'estudis. La dinamització d'aquestes sessions pot ocupar des d'una hora de classe fins a una mica més de dues hores, i sempre es realitzen en grups de 3 o 4 persones. El grup de classe a dinamitzar és d'aproximadament 35 persones. Aquest exercici es va dur a terme amb dos grups classe cada setmana.

Cada grup dinamitzador té un altre grup de companys que es responsabilitza d'avaluar-los (alumnes correctors). Si el grup avaluador ho requereix, el grup dinamitzador avança informació per escrit d'aspectes que s'hagin de tenir en compte abans de realitzar la sessió. I posteriorment a cada sessió dinamitzada es reuneixen en un espai d'un mínim de 15/20 minuts: grup dinamitzador, grup avaluador i professor de l'assignatura. En aquest espai posterior es fa una primera avaluació immediatament després de la sessió, posant en comú les primeres impressions. Cal dir que el grup avaluador, entre altres qüestions, també avalua l'avaluació que realitza l'equip dinamitzador.

A mode dels primers resultats conclouents, l'experiència en aquests primers espais avaluatius és que s'han produït espais clarament d'aprenentatge on destaquem la generació de missatges de millora. Els estudiants reben els suggeriments i les puntualitzacions de manera molt positiva. I s'observa com els grups que avaluen fan un exercici d'aprenentatge a l'hora d'haver de tenir en compte totes les variables amb les quals considerariem que les sessions han estat correctament dinamitzades i han acomplert els seus objectius.

Sembla que l'esforç necessari per avaluar el companys suposa un exercici que aporta consciència de la dificultat d'aplicar els criteris avaluatius en l'altre i alhora dels aspectes més importants per millorar la metodologia i els continguts de les classes que han dissenyat altres companys, així com el posicionament que l'estudiant fa davant del grup a dinamitzar. Passar per

L'esforç necessari per avaluar els companys aporta consciència de la dificultat d'aplicar els criteris avaluatius

l'experiència d'avaluar els iguals genera un aprenentatge que enriqueix el moment propi de dinamització, ja que s'han de tenir en compte moltes més coses que si s'hagués fet sense haver avaluat anteriorment.

En general, el grau d'exigència dels grups avaluadors és alt, però es va observar una molt bona predisposició a rebre una avaluació d'aquestes característiques. També cal dir que en alguna ocasió es va haver de suggerir un grau d'implicació major per fer realment un exercici avaluador que suposi un espai positiu i d'aprenentatge per a tots dos grups. Si avaluar ja hem comentat que és una acció complicada, en algunes ocasions hi hagué dificultat per part d'alguns estudiants per transmetre de manera honesta allò que creien convenient. Al capdavall, aquesta situació no deixa de ser un clar exemple de situacions que es donen en la vida professional i que convé de portar a l'aula com un espai de major protecció respecte de l'entorn purament professional.

Cal dir, d'altra banda, que hi hagué un aspecte que podria ser singular a l'assignatura. I és que prèviament a marcar els criteris avaluatius, als estudiants se'ls va explicar en què consistia l'assignatura i posteriorment se'ls va demanar (tenint en compte que són estudiants ja de tercer curs) que opinessin sobre els aspectes que es tindrien en compte a l'hora d'avaluar-la. En aquest sentit, es van tenir en compte alguns matisos que van proposar modificar o ampliar els mateixos estudiants.

És a dir, encara que no estigui relacionat estrictament amb l'avaluació entre iguals, cal comentar que l'opinió dels estudiants sobre com avaluar la resta d'exercicis de l'assignatura també es va tenir en compte per a la concreció definitiva de la forma d'avaluació. En aquest sentit, l'objectiu és coresponsabilitzar al màxim l'estudiant. Per acabar, és necessari comentar que tots els exercicis que es lliuren porten acompanyada un fitxa d'autoavaluació (tant per als grupals com per als individuals). D'aquesta manera, es fa un especial esforç a l'hora de treballar tot el que suposa l'avaluació en les seves diferents dimensions.

Experiència en l'assignatura d'*Habilitats socials*

Finalment, presentem l'ús de l'avaluació entre iguals a l'assignatura d'*Habilitats socials*. És una assignatura obligatòria per a tots els estudiants i s'imparteix en el primer quadrimestre del segon curs del grau d'Educació Social.

Presentem aquesta experiència perquè ens ajuda amb una peculiaritat de l'assignatura, que és que aquesta planteja uns continguts que tots en major o menor mesura tenim, i per tant, partim d'uns coneixements inicials que poden ser molt diversos en cada estudiant, depenent de la formació amb la qual accedeixen al grau, de la seva experiència vital, etc.

L'assignatura pretén treballar sempre un doble objectiu. El primer és millorar les habilitats socials dels mateixos estudiants considerant que seran una eina fonamental per al desenvolupament de la seva pràctica professional. El segon és capacitar els estudiants perquè ells mateixos puguin ajudar els usuaris dels seus recursos i serveis a millorar les seves habilitats socials, ja sigui exercint de models referents o facilitant eines de canvi i millora. I és en aquest segon objectiu on l'avaluació entre iguals es fa necessària per començar a desenvolupar aquesta capacitat d'ajuda.

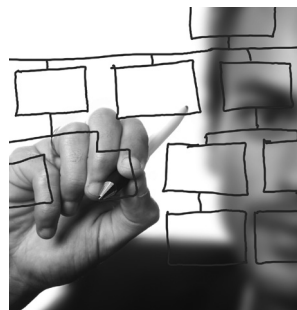
Al llarg de l'assignatura es donen dues possibilitats d'exercir una retroalimentació a companys en forma d'avaluació. Les detallem tot seguit.

La primera opció d'oferir un *feedback* als iguals sobre la seva aplicació de les habilitats socials és fer-ho a través de la creació d'un clima d'aprenentatge col·laboratiu. Al llarg de la realització de les diverses pràctiques de classe, sempre s'ofereix la possibilitat que els mateixos estudiants comentin l'actuació dels companys. Sense ser una avaluació sistematitzada, els estudiants amb un nivell superior de domini d'una habilitat en concret són capaços d'ajudar els companys identificant aquells aspectes que poden ser millorats. I alhora aquesta opció també és vàlida per als estudiants amb menor nivell, ja que no cal tenir un coneixement extens d'una habilitat per saber visualitzar si un company aplica o no el contingut exposat a classe. En aquest sentit, destaquem el treball que es realitza quant a clima i coresponsabilitat en el procés d'aprenentatge, ja que els comentaris que sorgeixen entre companys no són fruit d'una improvisació sinó d'una cultura de l'avaluació com a element de millora, on la utilitat de la mateixa es veu clarament reflectida en els avenços generats per aquestes intervencions entre iguals.

És per això que aquests comentaris són necessaris com a exercici per aprendre a identificar els elements de les habilitats socials en el nostre interlocutor, aplicant alhora la capacitat de poder oferir aquesta retroalimentació que ajuda tant la persona que la rep com la que l'emet. Especialment quan és contingut propi de l'assignatura poder fer correctament una crítica (i també saber-la rebre), per la qual cosa tots els estudiants han de practicar aquest aprenentatge.

No negarem que aquesta pràctica millora en el transcurs de l'assignatura, quan els estudiants es coneixen més, personalment i entre ells, i comencen a entendre el vertader significat de les seves intervencions. És aleshores quan la vergonya inicial deixa pas a comentaris carregats de reflexions que, pel fet d'estar realitzades per un igual, són plenament significatives per als estudiants.

La segona opció d'oferir aquest intercanvi és en una activitat d'avaluació contínua, amb un procés sistematitzat que avalua, precisament, aquesta capacitat de donar retroalimentació als companys, alhora que ofereix un sistema d'avaluació entre iguals del domini de les habilitats socials.

Destaquem el treball que es realitza quant a clima i coresponsabilitat en el procés d'aprenentatge

L'activitat que s'avalua és el desenvolupament d'un *role-playing* on l'estudiant ha de simular un rol professional i resoldre una situació mitjançant l'ús de les habilitats socials treballades a classe. Aquesta activitat té una avaluació a tres bandes: la primera és l'autoavaluació del mateix estudiant, la segona és l'avaluació del professor i la tercera és l'avaluació de tres companys de classe.

Tots els agents avaluadors es basen en els mateixos criteris, definits en una rúbrica d'avaluació, de tal manera que els resultats poden ser contrastats i comparats. Els criteris són tant quantitius com qualitius. El resultat final és la mesura ponderada de les diferents avaluacions realitzades.

En aquest cas, la major dificultat que han d'afrontar els estudiants és avaluar sent objectius ja que, pel fet de ser una activitat que realitzen tots ells, connecten empàticament amb els companys. Cal dir, tanmateix, que les puntuacions solen ser exigents i en alguns casos més inflexibles que les del mateix professor.

Alhora, els companys que són avaluadors de la simulació professional són avaluats pel professor en el seu rol d'avaluadors externs, per obtenir un *feedback* d'aquesta capacitat que han anat desenvolupant al llarg de l'assignatura mitjançant les observacions que han fet en finalitzar les pràctiques de classe.

Així, es pretén que un contingut específic de l'assignatura –com és fer i rebre crítiques– es pugui aplicar directament a classe. També s'aconsegueix que els estudiants que ja han cursat aquesta assignatura en altres formacions puguin aprofundir-hi tot adquirint també un rol d'avaluador i, alhora, que s'adquireixi la pràctica i el domini per avaluar terceres persones, ja que és una competència bàsica del rol professional de l'educador social.

Conclusions

L'avaluació s'ha de considerar un element de qualitat i millora tant a nivell personal com del servei

Els contextos socioeducatius on l'educador social exerceix la seva activitat professional, per la seva vinculació amb la relació d'ajuda, haurien de garantir al màxim la qualitat del seu servei i incorporar als seus processos la garantia de la millora contínua. L'avaluació, per tant, s'ha de considerar un element de qualitat i millora tant a nivell personal com del servei, i no, únicament, un mecanisme de control. I no només ha de tenir aquestes característiques, sinó que també ha de ser percebuda d'aquesta manera pels usuaris i professionals.

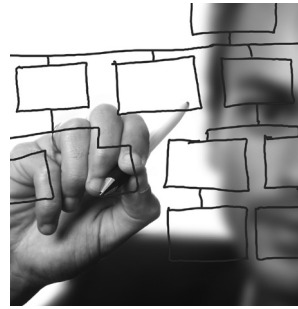
Una possibilitat d'avaluació pot ser la que es refereix d'igual a igual. Segons Falchikov i Goldfinch (2000), l'avaluació entre iguals es pot utilitzar amb èxit en qualsevol disciplina, àrea i nivell, afirmació que hem volgut demostrar en aquesta comunicació. La nostra experiència, tot i que en algun cas

està en fase d'aplicació i encara no haguem obtingut dades concretes de la seva avaluació, ja revela un alt grau de satisfacció tant per part dels alumnes com per part dels professors.

Aquesta proposta concorda amb un model avaluatiu que pretén ser obert, participatiu, democràtic i dialògic. I, sobretot, que té com a finalitat un aprenentatge de l'alumne que vagi més enllà de la mera memorització de coneixements teòrics.

Considerem que els continguts procedimentals i actitudinals treballats a través d'una avaluació entre iguals són fonamentals per garantir una millor capacitat dels estudiants universitaris per al seu futur exercici professional. Serà en aquesta praxi on podran aplicar els coneixements adquirits de manera que puguin repercutir tant a nivell institucional com personal-professional (en la relació amb els usuaris). De fet, per a alguns alumnes té especial rellevància l'espai d'avaluació entre iguals, per sobre del procés de creació de l'activitat avaluada.

Finalment, cal destacar que l'avaluació entre iguals promou la identitat i la cohesió professional en tant que valora la comunicació entre els seus professionals com a exercici fonamental del seu treball. I també que ajuda a la construcció conjunta d'un millor exercici professional que, en definitiva, afavoreix els usuaris i el col·lectiu d'educadors socials.

Oscar Martínez-Rivera
Professor de la Facultat d'Educació Social i
Treball Social Pere Tarrés (URL)
omartinez@peretarres.org

Francesc Garreta
Professor de la Facultat d'Educació Social i
Treball Social Pere Tarrés (URL)

fgarreta@peretarres.org

Lisette Navarro-Segura
Professora de la Facultat d'Educació Social i
Treball Social Pere Tarrés (URL)
lnavarro@peretarres.org

Bibliografia

- Álvarez, I.** (2008). “La coevaluación como alternativa para mejorar la calidad del aprendizaje de los estudiantes universitarios: valoración de una experiencia”. Dins: *Revista Interuniversitaria de Formación del Profesorado*, p. 127-140.
- Asedes i CGCEES** (2007). Documentos profesionalizadores. Asedes. [<http://www.eduso.net/archivo/docdow.php?id=143>, consultat el 15/01/2012]
- Boud, D.** (2006). “Foreword”. Dins: C. Bryan; K. Clegg (eds.). *Innovative Assessment in Higher Education* (xvii-xix). London. Routledge.
- Gómez, M.** (2006). “Educación social y evaluación: Evaluar para mejorar y transformar”. Dins: *Revista de Pedagogía Social*, 12-13, 2a època, p. 163-179.
- Gómez, M.** (2002). “La evaluación de servicios y programas sociales: ¿un elemento de control o de transformación de la acción social?”. Dins: *Revista de Servicios Sociales y Política Social*, 57, p. 81-93.
- Ibarra, M. S.; Rodríguez, G.; Gómez, M. A.** (En prensa). “La evaluación entre iguales: beneficios y estrategias para su práctica en la universidad”. Dins: *Revista de Educación*, 359.
- Keppell, M.; Au, E.; Ma, A.; Chan, C.** (2006). “Peer learning and learning oriented assessment in technology-enhanced environments”. Dins: *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 31(4), p. 453-464.
- Navarro, I. J.; González, C.** (2010). “La autoevaluación y la evaluación entre iguales como estrategia para el desarrollo de competencias profesionales. Una experiencia docente en el grado de maestro”. Dins: *Revista de docencia universitaria*, 8 (1), p. 187-200.
- Santos Guerra, M. A.** (1993). *La evaluación: un proceso de diálogo, comprensión y mejora*. Màlaga: Aljibe.